

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum IV. Decretalium, per viginti, & unum Titulos distributum, De
Sponsalibus, Et Matrimoniis, eorumque impedimentis, ac dispensationibus,

...

Schlüter, Georg

Augustæ Vindelicorum, 1702

Articulus IV. De divisione matrimonii.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73058](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73058)

fine, ut extorqueatur consensus; sed plane alio, contractus etiam irrevocabiles, postquam semel validi sunt, valent, si metum passus, consensus, ut per hoc evitaretur malum, quod metuitur. Ratio est, quia in tali casu metum passo nulla patrocinatur ratio ipsum eximens à valore obligationis. *Non injuria per contrahentem illata*; quæ supponitur nulla; *non illata per tertium*, quia hæc non est facta directe, seu eo fine, ut extorqueatur consensus; ergo quoad hoc contra innocentem, vi talis injuriæ à tertio illatæ; non est restituendus; & aliunde inter casum metus injustè illati eo fine, ut extorqueatur consensus, & alterum metus pariter injustè illati planè ex alio fine est magnum discrimen. Nam in primo casu nullitas *matrimonii* v.g. per se loquendo efficaciter retundit finem directè quæsitum à metum incutiente; non in secundo; cum metum incutiens in secundo casu eum finem per se non quærat, & intendat; & ideo natura, volens efficaciter sublatas ejusmodi injurias, directè quæstas ex illo contractu, meritò induxit pro primo casu nullitatem; secus, in secundo. Et ideo votum (v. g. religionis) ex metu mortis, vel diurnæ captivitatis subeunda apud Barbaros, per injustè persequentes hominem causâ fidei, securâ liberatione, tenet, licet emissum sit ex gravi metu injustè incusso, sed non ex fine extorquendi votum; similiter, si captivus apud Turcam, vel alium, certò occidendus cum summa injuria, iniret matrimonium cum illius hominis filia, occultè Christiana, certam liberationem spondente, si eam duxerit; contractus teneret securâ liberatione, licet puellæ parens metum mortis non incusserit eo fine: quia scilicet ipse metum passus ejusmodi contractum elegit, ut medium efficacè evadendi malum ab hoste impendens, qui ad hoc, ex ejus intentione, metu illius cogereetur. Si autem dicas, illos contractus naturâ irritos voluit, ex quibus, si semel validi, rescindi non possent, innocens invitus cogereetur damnum indeclinabiliter pati; sed hoc contingit etiam in casu, quo tale damnum illis eveniret ex consensu, per metum gravem, & injustum extrinsecus incussum, licet ad eum finem, consensus obtinendi, incussus non sit; ergo

Resp. maj. esse veram, si metus incutitur eo fine, ut extorqueatur consensus, qui annexum habet malum, quod innocens etiam invitus indeclinabiliter pati debet. Nam finem ab incutiente metum directè quæsitum, & innocenti irreparabiliter noxium; natura admittere nec voluit, nec debuit consequibilem jure, alias enim natura voluisset innocenti damnum irreparabile, & hominis injusti iniquitas maximum haberet illicium, si naturam talem consensum, injustè extortum, validum, esse voluisset. Quare dist. maj. illos contractus naturâ irritos voluit, ex quibus innocens invitus deberet damnum pati, quod sequitur ex consensu directè per injuriam extorto. C. secus N. maj. cum tunc. & conseq.

ARTICULUS IV.

De divisione matrimonii.

Præcipua divisio matrimonii est in *le-* 439.
gitimum, Ratum, & consummatum. His varias matrimonii species annumerat Pe-
reyra in Elucidario d. n. 1671. nempe; ma-
trimonium de jure; id est, validum; &
matrimonium de facto, quod scilicet con-
trahitur invalidè, ac nulliter; 2. ma-
trimonium Fœdum; quod idem valet; at-
que contractum; *solutum*, quod fit mor-
te; vel divortio; *Redintegratum, seu re-*
conciliatum, idem sonans, *acrenovatum*; *occultum*; quod scilicet probari non
potest; & sic non sumitur, prout distin-
guitur contra publicum, sed prout distin-
guitur contra plenè probabile. 3. ma-
trimonium clandestinum, quod clam fit, de
quo dicemus infra: *coactum*, quod fit
per consensum coactum, seu extortum, de
quo jam egimus; *conditionatum*; quod sub
conditione contrahitur, de quo agemus
tit. 5. *per Coemptionem*; cum Vir &
Uxor se invicem coemerent; prout apud
antiquos in usu erat: *Matrimonium ad*
Morganaticum celebratum &c.

Similiter nuptiæ multiplicem habent 440.
appellationem. Nam aliæ sunt *acerbe*,
quæ factæ intra tempus luctus subjacent
pœnæ; *Iustæ*, seu legitimæ, in quibus
nihil lege, aut jure desiderari potest; *In-*
cestæ, quæ contrahuntur inter consanguin-
eos collaterales, vel affines; *Nefaria*,
quæ

quæ inter ascendentes, & descendentes: *Interdictæ*, quæ ineuntur ab his, qui lege civili prohibebantur, quales erant Tutoris cum pupilla, Senatoris cum Liberta: *Secundæ*, quæ sequuntur primas &c. Cæterum nuptiarum appellatione solum continentur primæ; sic ille. Ex his porro agemus hic de illis tantum speciebus, seu membris matrimonium dividendis, quæ hujus fori, ac loci sunt.

§. 1.

De matrimonio legitimo.

441. Matrimonium legitimum est, quod legitimo contrahentium consensu initur, nimirum juxta legalem constitutionem, vel mores provinciarum, ut not. S. Aug. relatus post c. *fm. 28. q. 1.* & hoc sensu intelligitur, quando in c. *quantò. 7. de divort.* dicitur: *matrimonium verum inter infideles*, existere. Hoc matrimonium ex institutione auctoris naturæ, jure divino positivo, esse insolubile voluntate, & arbitrio ipsorum conjugum dicitur in c. *Unico. de vot. in 6. ibi: ab ipso Ecclesie capite, verum omnium conditore, in Paradiso constitutum, indissolubilitatem accepit*, quod etiam habetur in Trid. *Sess. 24. c. 1. ibi: matrimonii perpetuum, indissolubilemque nexum primus humani generis parens divini Spiritus instinctu pronuntiavit.* Ex quo sequitur, esse dictum matrimonium jure divino indissolubilitatem habeat; solvi tamen posse dispensatione, vel permissione divinâ. Nam ante legem Evangelicam Judæi per libellum repudii, DEI permisso, poterant matrimonium etiam consummatum dissolvere, Deuteron. c. 24. & post legem Evangelicam, matrimonia infidelium, etiam consummata, dissolvi possunt uno ad fidem converso, altero remanente. c. 7. de divort.

442. Hinc quando S. Aug. relatus c. *si quis, 29. q. 1.* matrimonium infidelium negaturum esse ex eo, quia non est firmum, & inviolabile conjugium eorum; cum liceat dato repudii libello recedere ab invicem, & aliis copulari, debet intelligi, ut ipse notat, quantum est de lege fori; non, lege poli, nimirum spectatâ legali constitutione, non autem divinâ institutione. Et ideo glossa ibi; V. *dato*, rectè ait, in

Tom. IV.

veritate per dationem libelli matrimonium infidelium non dissolvebatur, cum divinâ institutione perpetuitatem habere debeat, prout distinguitur contra solubilitatem ex voluntate conjugum, ut dictum est, ex c. *Unico*, & Trid. supra cit. Unde sequitur, legitima matrimonia infidelium non esse indissolubilia jure naturæ, sed tantum positivo divino, ut constat ex dict. c. *Unico*.

§. 2.

De matrimonio rato.

Matrimonium ratum dicitur, quando est Sacramentum, nondum tamen carnali copulâ consummatum. Et ideo, licet matrimonium infidelium sit legitimum, non tamen est Ratum, quia non est Sacramentum, ut dicitur in c. *Quantò, de divort.* quia Sacramentum, contractum elevans, matrimonium ratificat, ut notat Pereyra cit. n. 1671. licet Castrop. P. 2. D. 5. de spons. p. 1. n. 4. censet, propterea Ratum dici, quia inter fideles signatur Sacramento fidei, nimirum baptismo. Præter indissolubilitatem, quam habet, in quantum est legitimum ex institutione auctoris naturæ, secundum dicta n. 441. habet etiam indissolubilitatem ex significatione Sacramentali, in quantum scilicet, teste Pereyra cit. significat, unionem Christi cum anima existenti in gratia, non solubilem nisi per peccatum grave; his præmissis.

444. Quæstio est, an matrimonium infidelium, ratum tantum, solvatur securâ solenni professione in Religione approbata? Resp. de hac quæstione agi in Trid. *Sess. 24. de Reform. can. 6. ibi: si quis dixerit, matrimonium ratum, non consummatum, per solennem Religionis professionem alterius conjugum non dirimi, anathema sit.* Hæc intellige, de professione Religiosa, quæ verum religiosum solenniter professum constituit. Quare per emissionem votorum, quibus nec solennis professio constat, nec votens verus religiosus constituitur, non solvitur matrimonium ratum tantum, ut const. ex cit. Extravag. *Antiqua. Castropal. D. 3. p. §. 4. n. 1.*

445. Sed difficultas est, quo jure professio solennis hanc vim habeat, ut superveniens matrimonio rato, & non consum-

P 2

mato,

mato, illud dirimat? Variæ sunt opiniones Doctorum. Aliqui volunt, quod habeat *ex se*, ac *jure naturali*, pro quo refertur. S. Thom. in 4. dist. 27. q. 1. à. 3. Petrus Maria Passerinus de sextula tom. 2. de statibus hominum. q. 189. à n. 587. Alii, quod *jure divino positivo*; ut vult P. Sanchez l. 2. hic D. 19. n. 3. Basil. Pontius. de matr. l. 9. c. 5. & alii: alii demum, quod *jure solum Ecclesiastico*, ita Suar. tom. 3. de Relig. l. 9. c. 6. à n. 20. Less. l. 2. de Just. c. 41. d. 8. n. 69. & alii.

446. Ex his opinionibus illa videtur probabilior, quæ solenni professioni eam vim tribuit, ex solo jure Ecclesiastico. Nam Trident. cit. expressè hoc tribuit solennitati professionis, quod etiam conf. ex c. *Unico de Voto in 6.* ubi Bonifacius VIII. Episcopo Biterrensi, querenti, *quale votum debeat dici solenne, ac ad dirimendum matrimonium efficax?* respondit: *illud, quod fuerit solemnizatum per susceptionem sacri ordinis, aut per professionem expressam, vel tacitam, factam uni de Religionibus per sedem Apostolicam approbatis*: sed hæc voti solennitas est ex sola Ecclesiæ constitutione, ut expressè ibidem definit Pontifex; ergo vis (quam habet professio religiosa ad dissolvenda matrimonia fidelium rata, non consummata) est ex sola Ecclesiæ constitutione. Minor constat ex ipso textu, ubi Bonifacius VIII. ad dictum Episcopum scribens: *quod votum, inquit, debeat dici solenne, & ad dirimendum matrimonium efficax?* nos consulere voluisti: & respondens, ait: *Nos igitur attendentes, quod voti solennitas ex sola constitutione Ecclesiæ est inventa: matrimonii verò vinculum ab ipso Ecclesiæ capite rerum omnium conditore, ipsum in paradiso, & in statu innocentie instituyente, unionem & indissolubilitatem accepit: presentis declarandum duximus oraculo sanctionis, illud solum votum debere dici solenne, quantum ad post contractum matrimonium dirimendum, quod solemnizatum fuerit, per susceptionem sacri ordinis, aut per professionem expressam, vel tacitam, factam alicui, de religionibus per sedem Apostolicam approbatis.* Reliqua verò vota, etsi quandoque manifestius sunt emissa, tanto propter plurimum scandalum, & exemplum durior poenitentia transgressoribus debeat: non tamen

rescindere possunt matrimonia post contracta.

Deinde, si professio religiosa *ex se*, & *jure naturæ* solveret matrimonium ratum tantum, etiam solveret matrimonium consummatum. Nam ex eo professioni Passerinus tribuit hanc vim *jure naturæ*, quod *ex se* importet plenam sui corporis traditionem, cum qua judicatur impossibile jus, quod in professi corpus habeat alius; sed hoc æque est in matrimonio consummato. Secundò matrimonium etiam consummatum, quoad *essentiam suam* consistere potest cum *solemni professione religiosa*, ut manifestum est in casu, quo Vir, & mulier (post matrimonium consummatum) de mutuo consensu solenniter in aliqua religione profitentur; ergo essentia matrimonii ut sic, (nam ratum, & consummatum non differunt substantialiter) & professio solennis, non sunt ex natura rei incompossibilia.

Dices cum Passerino n. 588. licet ab Ecclesiâ pendeat, donationem, quæ profrens se totum donat Religioni, acceptare sub his, vel aliis conditionibus, sic, ut professio priusquam acceptetur, non habeat vim solvendi matrimonium: ex suppositione tamen, quod professio semel existat *cum tali acceptatione*, de connaturali ipsius jure est, quod pariat illum effectum. Verùm hoc argumentum probat contra suum authorem. Nam professio juxta ipsum non dirimit, nec habet vim dirimendi matrimonium ratum, nisi ex suppositione talis acceptationis factæ ab Ecclesiâ; sed hæc suppositio non est juris naturalis, nec convenit solenni professioni ex se, seu jure naturæ; ergo vis dirimendi matrimonium ratum non convenit professioni solenni *ex se*, seu jure naturæ, sed solum ex suppositione juris Ecclesiastici in acceptatione professionis ad talem effectum disponentis. Et ratio est, quia, quod est de jure naturæ, necessarium est, non liberum Ecclesiæ; at quod professio religiosa dirimat matrimonium ratum, non est necessarium, sed pendet ex libera Ecclesiæ acceptatione illam ad hunc effectum ordinantis, ut fatetur Passerinus: ergo. Accedit, quod professio religiosa dirimat matrimonium ratum, solum, in quantum explicat *solennitatem*; hæc

hæc autem *solemnitas*, vi cuius habet eam vim, est juris tantum Ecclesiastici, non naturalis, ut manifestum est ex c. *Unico de Voto* in 6. supra relato. Unde non qualiscunque *professio*, seu vororum emissio constituens verè religiosum dirimit matrimonium ratum jam contractum; sed *professio solennis* in religione per sedem Apostolicam approbata. Nam de hac expressè loquitur c. cit.

449. Nec obstat, S. Thomam q. 53. a. 2. *supplementi*, censuisse, *solemnitatem* professionis religiosæ esse *juris divini, & naturalis*; & 2. 2. q. 88. a. 11. etiam à summo Pontifice esse *indispensabilem*: hoc, inquam, non obstat; quia S. Th. scripsit aliquot annis prius, quàm Bonifacius VIII. declaravit *solemnitatem* (quantum est ad efficaciam dissolvendi matrimonium ratum, non consummatum) esse solâ Ecclesiæ constitutione inductam. Unde hæc quæstione, quæ pendet ab Ecclesiæ tam aperta declaratione nondum factâ vivente S. Thomâ, non est ab autoritate S. Doctoris recedere, sed decretis summi Pontificis se conformare. Accedit, quòd ipse S. Thomas in 4. *sent. dist. 38. q. 1. a. 4. ad 3.* apud Fagnanum in c. *Cum ad monasterium n. 61.* in fine, concedat, Pontificem ob gravem necessitatem, vel communem utilitatem totius Ecclesiæ, Regni, vel Provinciæ, dispensare posse in voto continentiæ, & Religionis, quantumcunque foret solemnizatum.

450. Dices. 2. declarationem illam (quòd *solemnitas voti ex sola Ecclesiæ constitutione inventa sit*) solum loqui de *solemnitate accidentali*, non *substantiali*, quæ scilicet ex natura rei inest professioni religiosæ; ergo hæc antecedenter ad constitutionem vel declarationem Ecclesiæ (consequenter ex se, & naturâ suâ) dicit efficaciam, dirimendi matrimonium ratum tantum; quia quòd semel sanctificatum est, non potest in alios usus commutari, *Leviticus ult.* Sic nemo potest facere, ut semel sanctificatum, sanctificationem amittat, etiam in rebus inanimatis: *substantialis* autem *solemnitas* voti consistit in quadam consecratione seu benedictione vorantis; ergo sicut Papa non potest facere, ut semel sacerdos, non sit sacerdos; sic non potest facere, ut semel professus, non sit professus; ergo non loqui-

tur ibi Pontifex de *solemnitate substantiali*, sed *accidentali*. Verùm hæc expositio profus aliena est à claro textu cit. capit.

Nam Pontifex ibidem non loquitur 451. *de alia solemnitate*, quàm illa, de qua fuit ab Episcopo Biterrensi quæstio facta, *quæ nimirum solemnitas habeat illam efficaciam, inducendi effectum dirimendi?* cui respondens Pontifex ait: nos igitur attendentes (quòd *voti solemnitas ex sola constitutione Ecclesiæ est inventa*) declarandum duximus, *solemnitatem* (de qua quaritur) quantum est ad vim matrimonii *dirimptivam*, consistere in eo, quòd *emittatur in susceptione sacri ordinis, vel religiosa professione*; ergo manifestum est, totum responsum Pontificis cum attentione ad quæstionem propositam (prout notant verba *nos igitur attendentes*) directè dari de quæstione proposita: quæstio autem non fuit *de solemnitate accidentali* (hæc enim non habet efficaciam illam, matrimonium dirimendi, ut per se patet, & constat ex eo, quòd illam tribuat professioni etiam tacitæ, quæ fit sine solemnitate accidentali) ergo Pontifex in responzione sua declarans *voti solemnitatem ex sola Ecclesiæ constitutione esse inventam*, non loquitur de solemnitate accidentali, sed substantiali.

Ad probationem Resp. verum esse, 452. quòd nullus Ecclesiæ Prælatum possit facere, ut homo semel consecratus DEO, quàm diu vivit, possit desinere esse consecratus DEO, si sermo sit de consecratione *Sacramentali*; secus, si de consecrationibus, quæ sunt solum *de jure positivo* (sic passim videmus per autoritatem Papæ, Ecclesias, & loca, sacra in profanos usus, non fordidos, converti, juxta decretum Trid. *Sess. 21. c. 7. in fin.*) consecratio autem, quæ fit *in professione*, non est *Sacramentalis*, sed *juris tantum positivi*, nimirum ex sola Ecclesiæ constitutione, ut rectè notat Fagnanus *cit. n. 72.* ex cit. c. *Unico de Vot. in 6.*

Præter hæc nota, quando in c. *cum* 453. *ad monasterium, de statu Monachorum*, dicitur (quòd *abdicatione proprietatis, sicut & custodia castitatis, adeo sit annexa regule Monachali, ut adversus eam ne summus quidem Pontifex possit licentiam indulgere*) non aliud intendi, quàm quòd non

non possit dispensare in sensu composito (nimirum remanente Vinculo statûs Monachalis, seu Religiosi) secûs in sensu diviso, nimirum eo in persona, cum qua dispensat, soluto. Sic cum ferè communi Barbof. in cit. c. n. 14. Fagnanus cit. n. 67. ubi apertè dicit, quòd illa decretalis non aliud intendat, quàm quòd dispensatio Apostolica non possit facere, etiam ex causa, quantumvis gravi, ut quis perseveret Monachus, & sit absolutus à substantialibus Regulæ; cui consonat ibidem Cajetanus in 2. 2. q. 88. a. 11. concludens: ponderando literam illius decretalis, non inferri necessario indispensabilitatem voti solemniss, sed sic: scilicet stante Monachatu.

454. Cæterùm, quando ibi dicitur, nec Pontificem posse indulgere, ut sit religiosus sine abdicatione proprietatis, intelligitur de proprietate, quæ consistit in usu rerum temporalium independentè à voluntate superioris, vel in Dominio, & usu libero ad instar, quo illud habent cæteri seculares, ut rectè notat Barbof: cit. n. 11. & plures alii; non autem de proprietate, quæ consistat in solo dominio, cum etiam retentio dominio, sed vinculo ejus usu, possit esse vera religio, ut const. ex Bulla Gregor. XIII. incip. *quantò fructuosius*; & alterà incip. *Ascendente Dominio*. Sic cum voto solemnè castitatis stat jus conjugum, quod habent ad usum conjugalem, si post matrimonium consummatum legitime professi sunt; nec aliud vi illius voti ex natura voti castitatis solemnè professè illis interdicitur, quàm usus juris, ut certum est, ergo nec aliud ex natura voti paupertatis solemnè professæ talibus professis, quàm usus bonorum temporalium, non autem jus, & dominium. Dixi ex natura talis voti. Nam secûs est ex Ecclesiæ constitutione. Ex hoc autem sequitur professioni religiosæ, seu voto solemnè, nec jure divino competere vim, & efficaciam, dirimendi matrimonium fidelium ratum, & non consummatum. Nam eam efficaciam non habet, nisi titulo solemniss, in eo sita, quòd emittatur in professione facta uni de Religionibus approbatis ex n. 446. sed hæc solemniss non est de jure divino, ut constat ex præmissis, ergo.

455. Dices. 1. in c. *desponsatam* 26. q. 2. dicit Eusebius Papa, parentibus, puellam

desponsatam, non licere alii Viro tradere; licere tamen illi, si velit, monasterium ingredi: hæc autem declaratio est juris prius statui atque à DEO divini, non autem nova ejus constitutio. 2. Alex. III. in c. *Ex publico, de convers. conjugat.* hanc efficaciam dirimendi matrimonium (quæ tribuitur religiosæ professioni) deducit ex interpretatione sacri eloquii. Et Innocent. III. in c. *Ex parte ead.* dicit, *si inter duos sit matrimonium ratum, & unus fieret hereticus, & alter sine contumelia Creatoris non posset illi convivere*; illis viventibus non posse alterum in ullo casu ad secunda vota transire, nisi fortè ex revelatione divina; ergo vim solvendi matrimonium habet ex lege divina.

Resp. etsi jure scripto non sit expressum, quòd Pontifici potestas à Christo concessa sit, vim dirimendi matrimonium ratum, & tribuendi religioso statui solemnè professi, constare tamen ex traditione Ecclesiæ à tempore Apostolorum, ut not. Castropal. D. 3. *de sponsal. p. 2. §. 4. n. 5.* aliàs enim Pontifices non dicerent tam apertè, declarando eam vim, esse *inductam solo jure, & auctoritate Ecclesiæ*. Nec aliud probant allari textus in contrarium. Hujus rationem reddit Fagnanus cit. 61. ex Innoc. in cit. c. *Cum ad Monasterium*, quòd Pontifices, plures ejusmodi constitutiones, vel declarationes, ob graves causas meritò fecerint, v. g. ut, qui simpliciter vovit continentiam, validè matrimonium ineat, c. *Rursum, qui Clerici, vel vovent*: ut minor 14. annis non possit se obligare Religioni, c. *Ad nostram, de Regularibus*: quòd in quolibet voto intelligendum sit: *nisi aliter DEO placeat*; ergo etiam constitutione, aut declaratione potuit ejusmodi conditio tacitè inesse matrimonio fidelium, rato tantum, idque non naturâ suâ, sed vel Ecclesiæ constitutione, jam inde à temporibus Apostolorum, ut notavimus, nisi durante matrimonio nondum consummato, eligatur status perfectior Religionis approbata.

Deinde Resp. ad c. *Desponsatam*, 27. 457. quod habetur non *causâ 26. sed 27. q. 2.* ex illo nihil probari; textus enim solum dicit, dictam desponsationem *solvi non posse per parentes*, ibi: *desponsatam puellam non licet parentibus alii Viro tradere; licet*

licet tamen illi monasterium sibi eligere. Deinde ad c. Ex publico. 7. de convers. conjugat. Resp. ibi Alexandrum III. Brixientis Episcopo rescribentem, dicere, ex publico instrumento sibi innotuisse, quod, cum Veronensis Episcopus causam matrimonii, quæ inter A. Virum, & M. mulierem vertebatur, suscepisset terminandam, judiciali sententiâ matrimonium approbavit, & eidem mulieri præcepit, ut ad virum rediens, exhiberet eidem conjugalem affectum; quod, cum tenuerit, fuit vinculo excommunicationis adstricta; sed cum prædicta mulier opponeret, licet ei desponsata fuisset, tamen adhuc ab ipso est incognita, atque adeo, inter ipsam, & dictum Virum esse matrimonium duntaxat ratum, non autem consummatum; quo intellecto Pontifex, mandavit, inquit, quatenus, si prædictus Vir ipsam carnaliter non cognoverit, & eadem ad religionem transire voluerit, recepta ab ea sufficienti cautione, quod vel ad religionem transire, vel ad Virum suum redire intra duorum mensium spatium debeat, ipsam à sententiâ, quâ tenetur, absolvas, ita, quod si ad religionem transiret uterque, restituat alteri; quod ab eo noscitur recepisse: & licet opponi posset, quod Dominus in Evangelio dicat, non licere Viro, nisi ob causam fornicationis, uxorem suam dimittere, tamen intelligendum esse, secundum interpretationem sacri eloquii, de his, quorum matrimonium carnali copulâ est consummatum, sine qua consummari non potest: at ex hac decretali non colligitur, Pontificem dicere, quod professio religiosa jure divino habeat vim dissolvendi matrimonium ratum tantum; sed tantum, quod ille textus scripturæ (quo unum conjugum altero invito non licet solvere matrimonium, transiitendo ad religionem) intelligendus veniat de matrimonio consummato, non autem merè rato; Ergo.

458. Ad c. Ex parte 1. q. eod. Resp. id, quod inde desumitur, non facere ad intentum objectionis; nam cum Archiepiscopus Lugdunensis Innocentio III. proposuisset, quod, cum quædam mulier velum viduitatis coram duobus Abbatibus assumpsisset, benedictione solemnî, cum celebratione missæ ac litanîæ (sicut debuit) accedente, quidam nobilis proponebat, se

prius mulierem ipsam mediantibus interuentiis per verba de præsentî arrhâ etiam interpositâ, desponsasse: & petebat, ut dispensatione factâ super assumpto velo, mulier ad consummandum matrimonium compelleretur. Cum autem illa, se in illum consensisse confessâ, nihilominus opponeret; quod, cum audierit, eum esse leprâ percussum, propter hoc ejus fuerit abominata complexus, consequenter matrimonium nondum consummaverit, ad propositam Archiepiscopi questionem; quid sibi agendum esset, cum per testes idoneos intellexerit plenâ fide, quod ante susceptionem veli mutuis intervenerit inter ipsos per verba de præsentî consensus: an nihilominus veli suscepcio impediat matrimonium inter ipsos?

Ad quod rescribens Innocentius III. 459. nos, inquit, inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod, etsi possit non inconsultè videri, quod ex quo matrimonium inter legitimas personas per verba de præsentî contrahitur, illis viventibus in nullo casu possit dissolvi, ut vivente reliquo, alter ad secunda vota transigret, etiam si unus fidelium, inter quos est ratum conjugium, fieret hæreticus, & nollet permanere cum altero sine contumelia Creatoris: nisi forte secus fieret ex revelatione divinâ, quæ superat omnem legem: sicut à quibusdam sanctis legitur esse factum. Nos tamen nolentes à prædecessorum nostrorum vestigiis declinare, qui respondere consulti, antequam matrimonium sit per carnalem copulam consummatum, licere alteri conjugum, relicto inconsulto, ad religionem transire, ita quod relictus ex tunc legitime poterit alteri copulari: hoc ipsum tibi consulimus observandum in articulo prænotato, quamvis falsa sit causa, per quam ad susceptionem veli prædicta mulier est inducta, cum sine qualibet tali causa id ipsum religionis obtentu facere potuisset. Porro licet prædicta mulier videatur in veli suscepcione religionis habitum assumpsisse, si tamen velit in domo propria manere, quasi propositum castitatis in sæculo servatura, nihilominus consummandum est matrimonium jam contractum, nisi se voto adstrinxerit ad observantiam regularem: in quo casu compelli potest, ut relicto sæcu-

saeculo, religionis propositum exequatur.

§. 3.

De matrimonio Consummato.

460. Matrimonium consummatum dicitur, cui legitime contracto accessit perfecta carnalis copula, vel subsequens, vel comitans; quod addendum videtur, quia jure antiquo Sponsalia de futuro subsecuta inter sponfos copula, hoc ipso praesumptione juris de jure transibant in matrimonium. Non sufficit autem qualiscunque copula, sed requiritur, ut sit perfecta, quæ nimirum per se loquendo sufficit ad generationem prolis, quæ conjuges fiant una caro. *Ut perfecta sit*, prout requiritur, ut matrimonium dicatur consummatum, requiritur virile semen intra vas naturale mulieris à viro immitti, ac ab eadem recipi, ut colligitur ex c. *Extraordinaria*, 35. q. 2. §. 3. Quare non sufficit, si vir vas naturale mulieris penetret, sed semen non immittat; aut mulier non feminet; cum ad generationem prolis, juxta non improbabile aliorum judicium, etiam requiratur, quod femina semina-verit, ut notat Castropalaus. *D. 3. de spons. p. 2. §. 1. n. 1.* dicens tamen, contrarium communi Doctorum judicio firmatum esse. Ex hoc sequitur, matrimonium non dici consummatum, propter copulam inter sponfos habitam ante matrimonium contractum; sic enim nec subsequitur, nec comitatur matrimonium.

461. Quæstio autem est. I. quale privilegium Conjugibus pro ingressu Religionis concessum sit ante matrimonium consummatum? Resp. Conjugibus, contracto etiam ritè matrimonio, concessum esse, ut liceat ejusdem consummationem sibi invicem negare primo bimestri, quo liberum habeant, si velint, transiitum ad religionem, ut dicitur c. *Ex publico, de convers. Conjug.* à nobis relato supra n. 457. ubi etiam habetur, quod si unus eorum Religionem ingreditur, Judex Ecclesiasticus illum compellere possit, ut vel emit-tat in eod. professionem solemnem, vel ad conjugem revertatur, ut habetur cit. c. Prædictum bimestre non intelligitur concessum pro solo ingressu religionis cum effectu, scilicet per ipsam professionem; c. *ex parte 16. de convers. conjug. de*

quo supra; sed etiam pro ingressu in nō vitiatum, ut notat Sanchez. *l. 2. D. 24. d. n. 4.* manente facultate à jure concessa probationis faciendæ per annum ante professionem,

Quamvis autem, ut dicitur in c. *ad 462. Apostolicam. 16. de Regularibus*, annus probationis de consensu Novitii, & Religionis coarctari possit; secus tamen est de consensu remanentis in seculo, quia hoc illi concessum esse, nullo jure invenitur. Unde infert Sanchez. *cit.* si quis matrimonio, adeptæ pubertate, contracto, intra primum bimestre, à die contracti matrimonii computandum, ineat Novitium Religiosum, manentem in seculo teneri expectare, dum alter anno 16. ætatis completo profiteri possit. c. *ad Apostolicam*, ubi dicitur, *professionem nec fieri, nec recipi debere intra tempus probationis; sed factam, & receptam tenere.* Nam, *Monachum fieri ante unius anni probationem, regularis institutio interdicit*, ut ait Innocentius III. in cit. c. *ad Apostolicam*. Cum autem L. 2. *quæ pro Tribunali, ff. de sent. & re judicat.* Judicibus concedatur, tempus à jure præscriptum, vel imponendum, posse arctare, vel prorogare: idem etiam dicendum est de hoc bimestri, in casu urgentis causæ; ita Sanchez. *cit. n. 12.* & colligitur ex textu in c. *ad Apostolicam*, ibi: *licet tempus probationis à sanctis Patribus sit indultum, non solum in favorem conversi, sed etiam monasterii, ut & ille asperitates istius, & istud mores illius valeat experiri*: (quod utrumque diligenter est observandum, præsertim cum ab utroque de reliquo facta certa notitia non habetur) *si tamen ante tempus probationis regulariter præfinitum, is, qui converti desiderat, habitum recipit, & professionem emittit, Abbate per se, vel per alium professionem recipiente Monasticam, & monachalem habitum concedente, uterque renuntiare videtur ei, quod pro se noscitur introductum*: ideoque obligatur per professionem emissam pariter & acceptam ad observantiam regularem, & verè Monachus est censendus: quia multa fieri prohibentur, quæ si facta fuerint, obtinent firmitatem. Prohibendum est autem Abbatibus, ne passim ante tempus probationis quoslibet indirectè recipiant: et si contra formam præscriptam quoslibet indi-

cretè

feretè receperint; animadversione sunt debita corrigendi: cum in subsidium fragilitatis humanæ spatium probationis sit regulariter institutum.

463. Si petas, an transacto bimestri sic negetur conjugibus facultas ingrediendi religionem, ut; si post illud nec dum consummatum sit matrimonium, nequeant Religionem eligere? Resp. negativè; quia electio status religiosi conceditur, quantum ad matrimonium consummatum non est, ut collig. ex cit. c. Ex publico, de quo diximus supr. ita Coninch. D. 26. d. 4. n. 49. Hoc bimestre conceditur omnibus conjugatis, licet prius de ingressu religionis non cogitaverint, juxta gloss. in c. Conjuges 27. q. 2. V. primum, & plures alios, apud Sanchez. cit. n. 25. quamvis Castropal. cit. §. 5. n. 7. cum aliis, iudicet, concessum illis tantum, qui animam habent Religionis capeffendæ, cum Pontifices id concesserint ob bonum Religionis. Licet igitur conjugibus, etiam contracto ritè matrimonio, ante illius consummationem, transire ad religionem, & finitâ probatione professionem emittere; quo posito, matrimonium solum manet, & alter in seculo remanens, liberè transit ad alias nuptias; non tamen licet illis contrahere matrimonium animo firmo, eo contracto, sed non consummato; religionem ingrediendi, extra casus relatòs supr. cuius ratio est ex dictis ibidem. Hinc collig. conjuges, primo bimestri, non teneri ad reddendum sibi mutuo debitum, nisi sponte cedant juri, quod habent sibi concessum à jure pro eo bimestri, ad deliberandum de Religionis ingressu: si quis autem eorum intra primum bimestre, non statuit Religionem ingredi, eo elapso tenetur ad reddendum debitum alicuius penitentii. Quia tunc expiravit privilegium eum deobligans ab obligatione reddendum debitum.

464. Questio est. 2. an Coniunx, primo bimestri vi oppressus, nihilominus possit Religionem ingredi? Hæc questio, utrum per copulam primo bimestri, à die contracti matrimonii, per vim extortam, consummetur matrimonium, ut propter hoc, nulli eorum deinde intra illud tempus liceat ad Religionem transire? à pluribus movetur. Quidam apud Sanchez. l. 2. hic D. 22. n. 3. negant, consummari;

Tom. IV.

volentes tale matrimonium adhuc manere dissolubile per ingressum Religionis. Verum Resp. per talem copulam, si perfecta sit juxta n. 460. matrimonium omnino reddi consummatum; tum quia sic copula consummata est; tum quia per talem copulam contrahitur affinitas, quæ tamen non nascitur ex qualicumque copula; sed solum perfecta, quæ nimirum per se apta sit, ad generationem prolis, ut jam dictum est cit. n. 460.

Si petas, an per talem copulam, matrimonium ratum fidelium reddatur simpliciter indissolubile? Resp. quòd sic; quia sic matrimonium fidelium consummatum, est simpliciter indissolubile propter significationem Sacramentalem, quæ denotat indissolubilem Unionem Verbi cum natura humana, & Christi, cum Ecclesia, ut dicemus infra: Sed matrimonium ratum fidelium, per ejusmodi copulam redditur omnino consummatum, ex priorum ergo, simpliciter indissolubile; quo tamen non obstante;

Dicendum probabilius esse, etiam in 465. illo casu, per se loquendo, licere taliter oppressæ, religionem ingredi; quia mulier per talem copulam extortam, passa est gravem injuriam (cum Vir intra illud tempus non possit jure illam exigere, nec mulier eam teneatur reddere, ut infra dicemus) ergo Vir tenebitur consentire in reparationem damni, quod per injuriam mulieri causavit; hoc autem aliter reparari non potest, nisi consentiat, ut mulier, si velit, religionem ingrediatur; ita Sanchez. cit. n. 5. & alii. Dixi: licere per se loquendo; nam per accidens impediri potest, si exinde gravida effecta est, ne proli desit recta educatio, quæ vix bene fieri potest absque matre; dixi: licere Sponsa per vim oppressæ, nam oppositum est de Sponso eam opprimente; cum ex vitio suo non debeat habere commodum, & ipse per hoc à Sponsa nullam injuriam acceperit.

Dices tamen. 1. si per copulam, vi extortam, non ita consummatur matrimonium, ut oppressæ auferat jus transeundi ad religionem; nec affinitas nata per copulam vi extortam oppressæ auferet jus nubendi consanguineo opprimentis; sed secundum dicta; per copulam vi extortam non ita consummatur matrimonium;

Q

nium;

nium, ut oppressa auferat jus transeundi ad religionem; ergo nec affinitas nata per copulam vi extortam auferat jus oppressa nubendi consanguineo oppressoris. Resp. per copulam, vi extortam, mulieri oppressa auferri quidem jus, ei competens, ex privilegio (stante matrimonio solum rati) transeundi ad religionem, & sic tale matrimonium dissolvendi; non auferri tamen jus ad faciendam sibi reparationem damni ab opprimente causati; cum hoc non sit ex vi privilegii, sed ex natura rei, & damnum solo consensu opprimentis reparari possit, & debeat: damnum autem oppressa natum per affinitatem ex copula vi extorta (ne scilicet possit nubere oppressoris consanguineo) etiam supposita tali copula, & matrimonio verè consummato non potest reparari solo consensu oppressoris. Quare N. maj. seu sequelam; nam licet oppressa per eam vim tollatur jus competens ex privilegio ingrediendi religionem; sicut in altero tollitur jus nubendi oppressoris connubio, & in hoc ambo conveniant; discrimen tamen est, quod jus utriusque nascens ex injuria, exigens reparationem damni, non sit utrobique reparabile eod. modo per consensum oppressoris, ut dictum est.

467. Dices. 2. ut matrimonium sit consummatum consummatione matrimonium reddente indissolubile vi perfectæ significationis Sacramentalis, ejus consummatio non minus esse debet voluntaria Conjugibus, quam Unio Christi cum Ecclesia, vel Verbi cum natura humana fuerit voluntaria Christo, & Verbo: sed hoc non contingit in casu, quo Sponsa per vim opprimitur. Resp. 1. Ex hoc argumento instari sic posse contra ipsum arguentem: ergo, sicut sufficit, quod Unio illa Christi cum Ecclesia, & Verbi cum natura humana, fuerit voluntaria, & libera soli Christo, & Verbo, quin necessario effectus sufficiat, quod ea copula fuerit libera uni Conjugum, scilicet opprimenti; sequela non admittitur; ergo nec patitas.

468. Resp. 2. perfectam significationem Sacramentalem, quam habent matrimonia fidelium consummata, haberi ab unione Christi, & Verbi, sumpta quoad substantiam; non quoad modum: substantia verò

ejus est in hoc, quod natura humana sit assumpta in identitatem suppositi cum Verbo divino, ad quod nihil confert modus (assumptionis libera) qui solum aliunde nascitur, nimirum ex perfectione DEI necessario liberi in operationibus ad extra; quare nego maj.

Dices. 3. tunc solum in esse consummati, matrimonium constituitur, quando per actum justitiæ commutativæ conjunx petit, & alter reddit, quod debet, atqui hoc non contingit, quando unus alterum intra primum bimestre vi opprimit, cum eo tempore nec opprimens jure petat, nec oppressa jure debeat. Accedit, ut matrimonium dicatur consummatum, non sufficere conjuges fieri unam Carnem per copulam vi extortam; cum fieri debeat per redditionem repræsentativam unionis Christi cum Ecclesia, qualis non est in dato casu. 2. affinitas oritur ex quavis copula etiam illicita, non autem consummatio matrimonii, 3. quia æquum non est, ut conjunx innocens illo favore, religionem ingrediendi, à jure concesso, absque sua culpa privetur, licet ex parte alterius, qui vim intulit, illi favori sit renuntiatum.

Resp. nego maj. quia sic nec foret consummatum, etiam elapso bimestri, quando Vir mulierem opprimit ex gravi, justissimaque causa recusantem subire copulam (ut si foret periculosè infirma) eo enim casu nec Vir petit, nec mulier reddit, quod debet; cum pro tali casu deobligetur jure naturali ab obligatione reddendi debitum. Certè qui mulierem liberam vi opprimit oppressione prolis susceptæ inductivâ, verè committit copulam consummatam, & perfectam, esto absit consensus mulieris; ergo si inter opprimentem & oppressam sit matrimonium, erit verè consummatum, licet mulier in eam oppressionem non consentiat.

Ad id, quod additur, Resp. cum constet ex dictis, ad perfectam significationem Sacramentalem, sufficere, quod repræsentet Unionem Verbi cum natura humana, sumptam quoad substantiam (cum ex hoc habeat significare Unionem Christi cum Ecclesia) nihil amplius requiri. Ad 2. Resp. sicut affinitas non oritur nisi per copulam consummatam, seu perfectam, nempe illam, quæ per solvendo suffi-

sufficit ad generationem prolis; ita nec matrimonium dici consummatum: sed illud sic, esto copula vi sit expressa; ergo & illud.

472. Ad. 3. Resp. Sponsam, vi oppressam, non privari jure acquisito ex privilegio, propter aliquam suam culpam, requisitam in subiecto ad gaudendum tali privilegio, quod specialiter respicit favorem Religionis amplectendæ, etiam ab illis, qui habent vinculum conjugale, solum ratum.

§. 4.

De Matrimonio presumpso.

473. Presumptio hic supponit pro conjectura in rebus dubiis, per rerum circumstantias frequenter evenientibus. Cum enim non raro fiat, in certis casibus deficere probationes, quibus in certam noticiam rei, quæ definienda est, perveniri possit, præsumptionibus juvatur, quæ saltem, ubi veritas non habetur, locum habent. Et quoniam olim matrimonia, simpliciter clandestina, validè contrahebantur; ac iis sic contractis conjuges malitiosè se separabant, magno animarum suarum damno, non suppetentibus alteri spoliato legitimis contracti matrimonii probationibus pro restitutione, quam quærebat; tam Actor quam Judices præsumptionibus juvabantur, quæ saltem in foro externo obtinebant.

474. Not. autem, multis modis matrimonium dici presumpsum. 1. si non constet consensum matrimonio essentialem esse præstitum; sed tantum ex aliquo signo, vel actione conjicitur, illum intervenisse; & hoc casu matrimonium dicitur presumpsum præsumptione consensûs conjugalis; 2. si constet de consensu per verba de presenti præstito, sed dubitatur, an non sit extortus metu, vi, coactione, & præsumitur ex aliquo deinde signo, vel actione subsequatâ, quod metus sit purgatus, hoc est, quod vel secutus sit alius consensus, vel prior rectificatus extra statum metus, coactionis &c. 3. si constet de consensu præstito sub conditione, & postea ex quadam actione, vel alio signo subsequuto præsumitur, conditionem esse remissam; his præmissis.

Tom. IV.

Not. 2. quod jure antiquorum Canonum, Sponsalia de futuro transibant in matrimonium hoc ipso, quod post illa inter Sponsos habita fuerit carnalis copula, ut dicitur c. *Veniens*; 5. de sponsal. ubi habetur casus, quod quidam in domo sua mulierem receperit, de qua prolem habuit, cui fidem coram pluribus præstitit, quod eam duceret in Uxorem: interim autem, cum apud domum vicini sui pernoctaverit, ejus filia nocte illâ secum concubuit, quos pater puellæ simul in uno lecto inveniens, ipsum eam per verba de præsentibus desponsare coegit, ac exinde dubitaretur, cui talis Vir adhærere debeat? Pontifex respondit: mandamus, quatenus si inveneris, quod primam post fidem præstitam cognoverit, ipsum cum ea facias remanere: alioquin secundæ (nisi metu coactus, qui posset in Virum constantem cadere, eam desponsaverit) adhærere facias ut Uxori; id quod etiam constat ex c. *Is, qui 30. de sponsal.* ibi: *is, qui fidem dedit M. mulieri super matrimonio contrahendo, carnali copulâ subsequatâ, si in facie Ecclesiæ ducat aliam & cognoscat, ad primam redire tenetur: quia, licet presumpsum primum matrimonium videatur, contra presumptionem tamen hujusmodi non est probatio admittenda.* Ex quo sequitur, quod nec verum, nec aliquod censetur matrimonium, quod de facto est postmodum subsequutum. Et tale matrimonium dicebatur matrimonium presumpsum præsumptione consensûs; eò quod jus ex tali actu præsumperit, eam copulam esse factam, non animo fornicario (quia delictum non est præsumendum, sed probandum) sed animo conjugali, atque adeò cum vero consensu in matrimonium de præsentibus.

Dixi: matrimonium fuisse presumpsum post Sponsalia de futuro, secutâ copulâ inter Sponsos; quod intellige de copulâ consummata, non autem solum attentata, seu non perfecta, nimirum si tantum fuit conatus sine vasis penetratione; vel etiam vasis penetratio, sed sine seminis admissione in illud: nam hoc requiritur, ut copula dicatur perfecta, & consummata. Deducitur ex c. *Adolescens*, 32. de sponsal. ibi: *adolecens, qui desponsatam sibi per verba de futuro, licet sapientis fuerit, carnaliter non cognoscens, eum alia postmodum per verba de præsentibus*

Q 2

contra

contraxit : non primam, cum qua nec fuit verum matrimonium ex forma contractus : nec præsumptum, cum conatus non habuisset effectum : secundam debet habere uxorem. Ex quo colliges, jure antiquo, in foro externo, valida fuisse matrimonia præsumpta, ubi licet de consensu non constaret in foro externo, nisi ex ejusmodi præsumptione, intervenisse dicebatur.

477. Cæterum, hodiè, & jure novo Trid. Sess. 24. de reform. Matr. c. 1. matrimonia præsumpta, ubi consensus non nisi ex præsumptione constat, non valent in iis locis, ubi publicatum, & usu receptum est ejus decretum, irritans matrimonia simpliciter clandestina, seu contracta sine presentia Parochi, & Testium : valent tamen in iis locis, ubi hoc ejus decretum locum non habet, ut dicemus infra; & quidem adeo, ut non admittatur probatio in contrarium, ut not. Barbof. in c. Commissum, ib. de sponsal. n. 9. quia nicitur præsumptione juris de jure.

478. Dices : ergo si quis in loco, ubi Trid. non est usu receptum, quoad decretum irritans matrimonia clandestina, contraheret Sponsalia de futuro, &, non animo maritali, sed verè fornicario, carnaliter cognosceret Sponsam, eo ipso Sponsalia transirent in matrimonium sic, ut, si cum alia contraheret Sponsalia de presenti, deberet etiam in foro conscientie morari eum prima, & matrimonium cum secunda nullum foret. Resp. illatum concedi, & fusè defendi à Barbofa in c. Commissum de sponsal. n. 7. & 8. sed contrarium dicendum est cum D. Thoma, quod lib. 7. a. 5. & communi Theol. quia si teneretur in foro conscientie manere cum prima, in quam per verba de presenti nunquam re ipsa consensit, ut ponit casus, in conscientia teneretur conjugaliter vivere cum non sua, quod jure naturali & divino illicitum est. Dixi : in foro conscientie. Nam in foro externo, spectato jure veteri, judicabitur ex c. commissum 16. h. t. illa Sponsalia, secuta copulâ, transivisse in verum matrimonium. Ecclesia enim non judicat de internis, sed solum de externis. Copula vero carnalis cum Sponsa, post Sponsalia de futuro, juxta forum externum, vi juris antiqui, significat consensum conjugalem de presenti adeo in-

dubitato, ut teste Barbofa cit. n. 9. non admittatur probatio in contrarium per confessionem partis; quia malum, quod sequitur ex eo, quod cum Sponsa carnaliter cognita manere cogatur, caveri potest, supplendo quocunque tempore verum consensum; & illud minus est periculo, damnabiliter recedendi à matrimonio, quod foret, si admitteretur probatio, per confessionem partis. Excipe, nisi negotium foret tale, quod partium consensu dissolvi posset; tunc enim, ut rectè vult Barbofa cit. etiam contra præsumptionem juris de jure probatio admitti posset.

Si dicas : ergo Sponsus in dato casu, per sententiam compulsus, licitè conjugaliter vivet cum Sponsa, esto eam post sponsalia de futuro non maritali, sed solum fornicario affectu cognoverit, præsertim si ad hoc cogatur per censuras. Resp. in foro conscientie non posse; quia uteretur non sua. Hinc deberet potius pati omnes censuras (hoc enim non est peccatum) quàm illi carnaliter copulari, nisi reverà intercesserit consensus conjugalis, ut dictum est supra.

Difficultas est, an hodie, ac post Trid. 480. dent. in locis, ubi prædictum ejus decretum legitime publicatum, & usu receptum est, valeant matrimonia præsumpta, non de consensu, sed de metu purgato, vel conditione remissa; si quis eorum, qui per verba de presenti pure contraxerunt coram Parocho, & testibus, sub conditione tamen mente retentâ, & nullo modo coram illis expressâ; reclamet contra matrimonium, allegando consensum metu extortum, vel conditionem adimpletam non esse? Resp. in foro externo judicandum pro valore matrimonii etiam hodie; quia circa præsentem casum, ubi constat de consensu, nihil innovavit Tridentinum, sed omnia reliqua sub dispositione juris antiqui; jure autem antiquo talia matrimonia valent, c. Ad id, 21. de sponsal. ubi dicitur, quod matrimonium contractum spontaneâ cohabitatione convalescat. Nam cum Clementi III. propositum esset de quadam muliere, quam suus Vitricus cuidam Teutonico, initio invitam, matrimonialiter copulavit, respondit Pontifex : quod, quamvis undecim annos habens, ab initio invita fuisset ei tradita, & renitens : tamen quia

quia postmodum per annum & dimidium sibi cohabitans consensisse videtur, ad ipsum est cogenda redire: nec de cetero recipiendi sunt testes, si quos memorata mulier ad probandum, quod non consenserit in eundem, nominaverit producendos: cum mora tanti temporis huiusmodi probationem excludat. Mandamus igitur, ut propter hoc non omittas, quod minus utrumque compellas ad alterum maritali affectione tractandum, nisi forte vellent ad religionem pariter convolare, poenitentia eis injuncta pro eo, quod ad alienos & illicitos concubitus uterque transiit. c. *Insuper. 4. Qui matr. accus. poss. ubi puella*, (quæ invita desponsata, postea sponte cognita) reclamanti contra matrimonium, audientia negatur, quod præsumatur per spontaneam copulam metus purgatus. In hoc itaque casu, inquit Clemens III. sentimus, quod adversus matrimonium audiri non debet, quæ ante cognitionem sui legitimum annum attingens, cum potuit, minimè reclamavit; sicut enim ante legitimum consensum (qui in duodecimo anno spectatur) potuit dissentire; sic postquam legitimo tempore accedente semel etiam copula carnali consensit, ex ratihabitione sibi super hoc silentium non ambigitur indixisse. c. 2. de conjug. servor. ubi jubetur Vir adherere mulieri, quam duxit, ignorans esse ancillam, si post hujus noticiam eam cognovit; quia ex hoc præsumitur renuntiasse privilegio competenti ex ignorantia conditionis servilis, de quo dicemus tit. 9. idem colligitur c. 1. de his que vi. c. fin. de Raptor.

431. Et ideo, si quis in facie Ecclesiæ contrahit per verba de præsentibus, sed appositâ conditione (siq; subsequitur copula carnalis non coacta, sed spontanea, cum Sponsa) in foro externo censetur conditionem remisisse, & matrimonium valebit absolute, quia præsumptio non est de consensu, sed conditionis remissione. Et sic esse decisum à Sacra Congr. CC. Trid. 13. Aug. 1622. testatur Barbosa in *collectan. decision. Apostolicar. Collectan. 465. n. 22. V. matrimonium*. Quod autem ex copula sectita re- & conditio remissa præsumatur, habetur in c. *Peritus, de condition. appof.* ibi: quia videtur à conditione interposita recessisse.

Dixi: si consensus externus purè datus 432. est coram Parocho, & testibus, licet contrahentes mente retinuerint conditionem, mutuâ conventionem appositam, sed non expressam. Quia in tali casu legitime probari potest etiam in iudicio per testes jure Trid. requisitos, matrimonium esse purè contractum. Nec aliud exigit forma Trid. ad valorem matrimonii. Hinc etiam Gonzalez ad c. 21. de sponsal. n. 5. docet, si matrimonium coram Parocho, & testibus nulliter contractum fuit, propter metum, vel simile impedimentum occultum, non amplius ad ejus revalidationem desiderari solemniratem CC. Tridentini; quod ejus decretum hunc casum non comprehendat; quia ratio, propter quam Concilium decrevit, matrimonium non valere, nisi contractum coram Parocho, & testibus, est, ut vitentur gravia peccata, ex clandestinis nuptiis provenientia; quæ ratio non habet locum in præsentibus casu, cum matrimonium prius nulliter contractum, in foro Ecclesiæ validum, reputetur, nec ullâ ratione sit clandestinum.

Controversum est, an hodie matrimonium in foro externo, censendum sit 433. validum, si coram Parocho, & testibus consensus externè manifestatus est per verba de præsentibus, adjectâ simul externè conditione aliquâ, de cujus eventu, seu purificatione non constaret Parocho, & testibus, atque adeo consensus prout absolute coram illis nunquam præstitus sit? Resp. valere matrimonium sine novo consensu (cum impleta est conditio) probabilius est; quia sic adest mutuus consensus coram Parocho & testibus per verba de præsentibus expressus, nec amplius suspensus, & pendens ab eventu futuro. Erit tenet Castropal. D. 2. de sponsal. p. 11. § 2. n. 5. cum aliis. Nec enim plus exigitur à Tridentino. An autem ad valorem matrimonii, juxta formam Trid. conditionis eventui, necessariò præsentibus esse debeant Parochus, & testes? controversum est; negante Sanchez. l. 5. hic D. 8. n. 24. affirmante cit. Castropal. n. 11. quia vi Tridentini debent sic esse præsentibus consensus, qui matrimonium constituit, ut de illo possint testari; sed solus consensus purus, non autem pendens ab eventu futuro, constituit matrimonium; ergo con-

consensui puro adesse debent, quod non fit, si adsint consensui expresso per verba de presenti externè apposita conditione suspensivâ.

484. Sed hoc, vi formæ à Trident. præscriptæ, non est necessarium. Ibi enim plus non exigitur, quàm ut, per testimonium Parochi, & Testium Ecclesie constare possit de consensu contrahentium expresso per verba de presenti, quin exigatur, ut illis consent omnia, quibus instructus esse debet consensus, prout matrimonium constituit, aliàs etiam deberent esse presentes, quando procurator accipit mandatum, & ut nomine constituentis contrahat; vel puberes prius se pubertatem adeptos esse, illis probare tenerentur &c. Quare satis est, conditionem reipsâ impletam, vel remissam esse, sic, ut in iudicio, & pro foro externo remissio, seu recessus à tali conditione sufficienter probetur, sufficere præsumptionem, quâ nitentur jus antiquum, quando consensus (prout à Trid. requiri jam diximus) illis constat. Quare, si post Tridentinum celebratum sit matrimonium per verba de presenti coram Parocho, & testibus, de illo quoad reliqua iudicandum est, sicut ante Tridentinum, cum præter solennitatem Parochi, & Testium, ibi nihil immutaverit; ita Sanchez. l. 5. hic, d. 1. n. 1.

§. 5.

De matrimonio Coactio.

485. Quæ vis, & coactio vitiet consensum ad valorem matrimonii tam jure naturali, quàm positivo necessarium à n. 389. sufficienter constat. Quia tamen inter impedimenta matrimonium dirimentia numeratur *Vis*, quâ liberos etiam invitos parentes, aut domini subditos, ad matrimonia cogant; item *Raptus*, cum mulieres vi abducuntur; quæ libertati matrimonii plurimum nocent, & quandam coactionis speciem præse ferunt, de hac quoque coactione breviter dicendum venit. Not. autem, nos agere hic de coactione præcisâ, & absoluta; hæc enim jure naturali omnem contractum facit irritum ex n. 391. sed *conditionalis*, quæ injustè cogit, vel matrimonium eligere, vel subire malum grave; ut amissionem bonorum, dotis, exhære-

ditionem &c. de quibus generaliter præmissum est, invalida esse matrimonia contracta per consensum metu gravi injustè incusso directè extortum, ut const. ex dictis à n. 434. his prænotatis.

Quæstio. I. de matrimonio coacto, metu exhæreditationis, pro qua dicendum, matrimonium à liberis contractum ex metu exhæreditationis cum injuria, seu injustè illis incusso à parentibus, eo sine, ut per hoc extorqueatur consensus in matrimonium, utroque jure nullum esse. Nam exhæreditari à parentibus est malum cadens in constantem Virum, saltem in casu, quo hæreditas cæteroquin obventura, est vel absolute, vel respectivè magna, & liberorum statui vel indigentia cæteroquin debita; ergo si parentes metum talis mali per injuriam liberis incutiunt, eo sine, ut per hoc consensum in matrimonium extorqueant, tale matrimonium est nullum, non tantum jure naturali ex n. 434. sed etiam positivo ex n. 435.

Quæri autem potest, quando censetur *injustè* fieri exhæredatio, causâ matrimonii, à liberis initi contra voluntatem parentum? Resp. spectato jure naturali toties *injustè* fieri ob eam causam, quoties exhæredatio contingit propter matrimonium à liberis initum contra voluntatem parentum, quam in hoc casu licitè præterire poterant. Sic enim contrahendo liberi non delinquant; ergo si propter matrimonium initum contra voluntatem parentum, nihilominus exhæredentur, injustè fit exhæredatio. Quibus porro casibus liberi contra voluntatem parentum nihilominus licitè matrimonia in-eant; deduci potest ex dictis in præmissis supr.

Quæstio ulterior est, an parentes, spectato jure positivo, possint justè ac legitime liberos suos exhæredare, propterea, quod ipsi invitos matrimonium contraxerint? pro resolut. not. I. in authent. *Ut cum, de appellatione, collat. 8. c. aliud quoque capitulum*, non licere parentibus exhæredare liberos suos ex ulla causa, nisi ingratitude, nisi sit una ex 14. causis ibidem nominatim expressis, ibi: *ideo necessarium esse perspeximus, eas nominatim, præsentis lege, comprehendere, ut, præter ipsas, nulli liceat, ex alia lege, ingra-*

ingratiudinis causas opponere, nisi qua in
hujus constitutionis serie continentur.

489. Textus sic habet: sancimus igitur, non
licere penitus patri, vel matri, aut avo, vel
avia, proavo vel proavia suum filium vel
filiam, vel ceteros liberos præterire, aut
exheredes in suo facere testamento, nec si
per quamlibet donationem, vel legatum,
vel fideicommissum, vel alium quemcunq;
modum eis dederit legibus debitam por-
tionem: nisi forsitan probabuntur ingrati,
& ipsas nominatim ingratiudinis causas
parentes suo inferuerint testamento. Sed
quia causas, ex quibus ingrati liberi debeant
judicari, in diversis legibus dispersas, & non
aperte declarat is invenimus: quarum aliqua
nec dignæ nobis ad ingratiudinem visæ sunt,
aliquæ vero, cum essent dignæ, prætermis-
sæ sunt: ideo necessarium esse perspeximus,
eas nominatim præsentis lege comprehen-
dere, ut præter ipsas nulli liceat ex alia lege
ingratiudinis causas opponere, nisi qua in
hujus constitutionis serie continentur. Causas
autem iustas ingratiudinis has esse decerni-
mus. Et subjunguntur causæ nominatim.

490. 1. Si quis parentibus suis manus in-
tulit. 2. si gravem & inhonestam inju-
riam eis ingesserit. 3. si eos in criminali-
bus causis accusaverit, quæ non sunt ad-
versus principem, sive rempublicam. 4. si
cum maleficis hominibus ut maleficus ver-
satur. 5. vel vitæ parentum suorum per-
venenum, aut alio modo insidiari ten-
taverit. 6. si novercæ suæ, aut concu-
binæ patris, filius se se immisuerit. 7. si
delator contra parentes filius extiterit, &
per suam delationem gravia eos dispendia
fecerit sustinere. 8. si quemlibet de præ-
dictis parentibus inclusum esse contigerit,
& liberi, qui possunt, ab intestato ad
ejus successionem venire, petiri ab eo, vel
unus ex his in suâ eum noluerit fidejussio-
ne suscipere vel pro persona, vel pro de-
bitis, in quantum esse, qui petitur, pro-
batur idoneus: hoc tamen, quod de fide-
jussione censuimus, ad masculos tantum-
modo liberos volumus pertinere.

491. 9. Si convictus fuerit aliquis libero-
rum ex eo, quia prohibuerit parentes suos
condere testamentum: ut si quidem post-
ea facere potuerint testamentum, sit eis
pro tali causa filium exheredandi licentia.
Si autem in ipsa prohibitione, sine testa-
mento aliquis ex parentibus decesserit, &

alii sive qui ab intestato ad hereditatem
defuncti, aut cum ipso filio, qui testa-
mentum fieri prohibuit, aut post illum
vocantur, sive illi, quos hæredes, aut
legatarios habere volebat, vel qui læsio-
nem aliquam ex prohibitione testamenti
sustinuerunt, hoc ipsum approbaverint:
secundum alias leges super hoc positas ta-
lia negotia terminentur.

10. Si præter voluntatem parentum 492.
inter arenas, vel mimos se se filius fo-
ciaverit, & in hac professione permanse-
rit: nisi forsitan etiam parentes ejusdem
professionis fuerint. 11. si alicui prædictis
ex parentibus volenti suæ filia, vel nepti
maritum dare, & dotem secundum vires
substantiæ suæ pro ea prestare, illa non con-
senserit, sed luxuriosam degere vitam ele-
gerit: Si verò usque ad viginti quinque
annorum ætatem pervenerit filia, & pa-
rentes distulerint eam marito copulare, &
forsitan ex hoc contigerit in suum corpus
eam peccare, aut sine consensu parentum
marito se, libero tamen, conjungere,
hoc ad ingratiudinem filia nolumus im-
putari: quia non suâ culpâ, sed parentum
id commississe cognoscitur.

12. Si quis de prædictis parentibus 493.
furiosus fuerit, & ejus liberi vel quidam
ex his, aut liberis ei non existentibus alii
ejus cognati, qui ab intestato ad ejus hæ-
reditatem vocantur, obsequium ei, &
curam competentem non præbuerint: si-
quidem à tali sanatus fuerit infirmitate,
erit ei potestas, utrum velit negligentem
filium vel filios, aut cognatos, ingratum
vel ingratos in suo scribere testamento.
Si autem aliquo furoris morbo eum de-
tentum extraneus aliquis viderit à suis ne-
glectum liberis, vel cognatis, aut aliis ab
eo scriptis hæredibus, & pro misericor-
dia voluerit eum procurare: damus ei li-
centiam, attestationem eis, qui ab in-
testato, vel ex testamento jam facto ad
furiosi hereditatem vocantur, scriptis di-
rigere, ut eum procurare festinent. Si
autem post hujusmodi attestationem ne-
glexerint, & extraneus in suam domum
furiosum susceptum sumptibus propriis
usque ad finem vitæ ipsius procurasse
monstratus fuerit: eum, qui obsequium
ac diligentiam furioso exhibuit, licet
extraneus sit, ad ejus successionem per-
venire decernimus, evacuatâ institutione
eorum,

eorum, utpote indignorum; qui furioso (sicut diximus) curam præbere neglexerint; ita tamen, ut cætera testamenti capitula in sua maneant firmitate.

494. 13. Si unum de prædictis parentibus in captivitate detineri contigerit, & ejus liberi, sive omnes, sive unus, non festinaverint, eum redimere: siquidem valuerit calamitatem captivitatis evadere: in ejus sit potestate, utrum hanc causam ingratitudinis testamento suo velit adscribere, si autem per liberorum negligentiam, vel contemptum, non fuerit liberatus, & in captivitate decesserit, illos ad successiorem ejus venire non patimur; quia non festinaverunt, ejus redemptionem citius procurare; sed omnibus liberis in hoc negligentibus res universas ab eodem relictas Ecclesiæ civitatis, ex qua oritur, applicari, inventario scilicet sub publica attestatione celebrando: ne quid ex ejus facultatibus pereat, ita, ut, quidquid exinde ad Ecclesiam pervenerit, captivorum redemptioni proficiat.

495. Fachinatus l. 6. *Controv. juris c. 78.* censet, quod parentes possint filios suos exheredare ex alia causa, quæ non sit ex ibi expressis, quæ tamen similis sit, vel major. 1. quia foret absurdum, & longè alienum à jure, si causa ingratitudinis major committatur, vel similis eis, quæ à lege expressæ, ac enumeratæ sunt, eam non eodem jure censendam, quo causæ lege Justiniani expressæ. 2. quia mens non fuit, alias ingratitudinis causas excludere, nisi quæ aliis legibus continentur, ut patet ex illo, ut præter ipsas nulli liceat ex alia lege, ingratitudinis causas opponere, nisi quæ in hujus constitutionis serie continentur. Hinc, cum inter causas ibidem expressas, propter quas parentibus exheredare liberos ingratos conceditur, undecima causa hæc ponatur: si alicui ex prædictis parentibus volenti suæ filix, vel nepri maritum dare, & dotem secundum vires substantiæ suæ pro ea præstare; illa non consenserit, sed luxuriosam degere vitam elegerit: hinc, inquam, inferunt aliqui, si filia in vitis parentibus nubat indigno; vel filius inhonestam uxorem ducat, justè fieri exheredationem, ut videri potest apud gloss. in cit. Auth. V. præter. & Card. de Lugo tom. 2. de Just. & Jure. D. 24. n. 166. in fine,

Verum, argumenta Fachinæi contra tam apertam Justinianæ constitutionis restrictionem ad solas illas causas ibidem expressas, non evincunt ejus extensionem ad alias non expressas *nominatim*, licet pares, vel majores. Nam licet verum sit, non posse omnes articulos singillatim, aut legibus, aut Senatus-Consultis comprehendere; sed, cum in aliqua causa sententia eorum manifesta est, eum, qui jurisdictioni præest, ad similia procedere, atque ita jus dicere debere, ut ait Julianus L. *Non possunt. ff. de legib.* hoc tamen non procedit, quando legislator legem suam, præsertim odiosam, & poenalem, expressè restringit ad solos casus in lege *nominatim expressos*. Ad. 1. igitur ejus argumentum Resp. negando sequelam; quia exinde fieret hoc ipso, quod lex, ad certos solum casus, restringi non posset à legislatore, nisi pateretur, ex ejus mente extensionem ad casus similes, vel majores; quod tamen dici non potest; cum tota vis legis positivæ, quæ talis præcisè, pendeat à voluntate legislatoris, non à ratione, nisi in quantum ab eodem acceptata est, ad præcipiendos vel prohibendos certos actus; sic ex nulla ratione, etiam ob identitatem, vel ob majoritatem rationis crimina excepta (quæ privant jure asylo Ecclesiastici) extendi possunt ultra expressa in constitutione Gregorii XIV. quæ incipit; *Cum aliis nonnulli*, ut disertè ait Pontifex ibid. §. 2. Unde licet crimen *lese Majestatis humane in ipsam personam Principis* excludat Reum ab asylo Ecclesiæ, non tamen exclusum voluit ab eodem Reum *crimini lese Majestatis divina*, licet hoc illo majus sit.

Ad. 2. ejus argum. Resp. quod Justinianus omnes illas ingratitudinis causas, à lege suâ exclusas voluerit, de quibus ante ibidem locutus est, dicens: *sed quia causas, ex quibus ingrati liberi debeant judicari in diversis legibus dispersas, & non apertè declaratas invenimus; quarum aliqua nec dignæ nobis ad ingratitudinem visæ sunt, aliqua verò, cum essent dignæ prætermissa: idèò necessarium esse perspeximus &c.* ut supra. Ex quo clarè patet, eum loqui etiam de causis prætermissis à legibus, atque ad eò contentis, & non contentis in aliis legibus, si non sint expressæ in serie suæ constitutionis. Ex quo sequitur.

quitur. 1. si filia nubat digno, invitis parentibus, eam hoc præcisè titulo injustè exheredari. Nam ad hoc ejus parentibus nec jure naturali, nec jure positivo ullum jus concessum est, ut colligitur ex dictis; nec ex eo, quòd liberi ineant matrimonium contra voluntatem Parentum, etiam cum aliqua injuria, jure positivo illis concedi jus eos exheredandi, nisi injuria redundet in unam ex causis in Auth. *ut cum de appellatione §. aliud quoque capitulum*, nominatim expressis. Sequitur. 3. injustè filiam exheredari, ex hoc, quòd invitis parentibus nubat indigno, si prius non repudiavit nuptias cum dote à parentibus oblatas, nec luxuriosam simul ducere vitam elegit. Nam hæc causa, quòd nubat indigno, præcisè sumpta, non continetur in serie causarum; cit. Authentica, *nominatim* expressarum; secus est, si respicit nuptias à parente, cum justa dote oblatas, & vitam luxuriosam præligens, nuberet mancipio, ut colligitur ex Authent. cit. *§. Præter voluntatem*; ubi tamen requiritur, quòd id fiat à filia minore. 25. annis, quæ parentum nuptiis, cum dote debita rejectis luxuriosam simul vitam præligens, nupsit mancipio, ut rectè notat Sanchez. l. 4. *hic D. 24. n. 4.*

498. Nec obstat L. non autem 3. *§. si Emanicipatus ff. de Bonor. possess. contra tabul.* ubi conceditur exheredatio nati ex filio, qui tam ignominiosam duxerit Uxorem, ut dedecori sit tam ipsi, quàm Patri. Nam hæc lex correctæ est per cit. Authent. *ut cum*; ubi decisum est, ob nullam aliam causam, quàm *ibi nominatim expressam*, posse filiam exheredari; hæc autem ibi non est expressa; sic gloss. *in cit. authent. V. exheredare*, & alii. Neque dicas inter causas ibidem expressas *§. si quis*, secunda est: *si gravem, & inhonestam injuriam eis ingesseris*; sed hoc præstant liberi, parentibus invitis ignominiosum ipsis & parentibus matrimonium ineutes; ergo. Resp. illam secundam causam non intelligi de qualicumque injuria solùm *indirectè*, per accidens, & *citra intentionem liberorum*; sed per se, & directè parentibus illatâ, cum hæc dispositio sit odiosa, & pœnalis, ut rectè notat Sanchez. *cit. n. 13.* ex P. Molina *tom. 1. de Just. tr. 2. D. 16.* at injuria ex hoc præcisè, quòd liberi matrimonium

Tom. IV.

indignum ineant, parentibus solùm infertur per accidens; & indirectè; ergo. Cæterùm Sanchez. *cit. D. 25. n. 2.* tanquam probabilius docet, leges, quæ parentibus concedunt jus exheredandi liberos ex eo capite, quòd ipsis invitis matrimonium, etiam indignum ineant, esse invalidas, & jure Canonico correctas, quia statuere impedimenta, quibus matrimonii libertas infirmitur, non est laicæ potestatis, & colligitur ex *c. Tuam de Ord. Cognit. C. causam, elige. 2. qui filii sint. c. 1. de sponsal.* Certum autem est, per metum exheredationis valdè minui, ac infirmari libertatem matrimonii, cæteròquin competentem liberis naturali jure; Ergo.

Quæstio. 2. est, an valeat matrimonium liberorum, initum ex metu non acquirendæ dotis à parentibus, si invitis parentibus ineant aliud, quàm parentes velint? Loquimur autem de metu gravi, injustè, ac directè incusso ad extorquendum consensum. Resp. invalidum esse; quia metus gravis, injustè, ac directè incussus ad extorquendum consensum, vitiat matrimonium ex dictis à n. 434. sed metus non acquirendæ dotis, est metus gravis, saltem in casu, quo ea necessaria est, vel ad alimenta, vel onera matrimonii; ergo si injustè ac indirectè incutiat à parentibus ad extorquendum consensum in tale matrimonium, matrimonium erit nullum, & invalidum.

Difficultas est, an parentes *injustè* negent liberis, dotem *ex hoc præcisè titulo*, quòd ipsis invitis ineant matrimonium; procedit autem hæc quæstio. 1. de casu, quo parentes non possunt licitè ac justè liberos exheredare ex eo titulo. Nam in casu, quo aliàs licitè possunt eos exheredare, possunt etiam dotem negare; dos enim, & alimenta æquiparantur in jure, ut rectè observat Everardus in locis legalibus, loco *ab alimentis ad dotem* à n. 1. saltem quando eadem est ratio in utroque, & contrarium non reperitur definitum in jure. Procedit. 2. solùm de casu, quo aliàs parentes tenerentur jure obligationis dotare liberos, si non nupsissent ipsis invitis. Unde quæstio est, an hæc præcisè causa, quòd ipsis invitis ineant matrimonium, sufficiens sit *ad justè negandam*

R

dam

dam illis dotem? Dixi: quando contrarium non reperitur definitum in jure. Nam subinde causa dotis favorabilior est, quam alimentorum. Licet enim Pater filiae diviti non teneatur præstare alimenta (cum aliunde habet) tenetur ei tamen constituere dotem. Hæc enim non tantum illi constituitur, ut conjugium dequirat, & alimenta habeat, sed etiam. 1. ut matrimonii onera sustineat. C. Salubriter, de Usuris & L. pro Oneribus, de jure dotis. 2. ne à Viro spernatur, quod tamen facile contingit, si indorata sit, ut habetur in Authent. de Nupt. §. si quis itaque, Collat. 4. Ex quo sequitur, in hoc casu ab alimentis ad dotem non valere argumentum.

501. Resp. si petito consilio, nihilominus ipsis invitis ineant matrimonium dignum, ex hoc præcisè titulo dotem aliàs debitam negare, injustum esse. Nam dos extra hunc casum ponitur illis *jure debita*; nec per hoc, quod eo modo, quo dictum est, ineant matrimonium ipsis invitis, ex hoc præcisè titulo, ullà juris dispositione, amittunt illud jus (sic enim nullo titulo contra parentes, culpam eà juris privatione dignam, committunt, ut patet consideranti, & const. ex dict. n. 490.) ergo si contra illud dotem tunc parentes negant, injustè, seu cum injuria liberorum agunt. Dixi. 1. si matrimonium dignum ineant petito prius consilio; quod verum est, licet illud non sequantur. Nam ex hoc præcisè, quod eam sequelam omitant, non agunt contra suam obligationem ex dict. supr. Dixi. 2. matrimonium dignum. Nam filia licet minor 25. annis, per hoc, quod sine consensu Patris nubat digno, nihil egit, nisi quod pater facere tenebatur. Et hoc procedit, si filia promiserit, si ve non promiserit dotem, dum nuberet; ita Sanchez. l. 4. hic D. 26. à. n. 16.

502. Dubitatio est de casu, quo filius, vel filia nubit indigno, invitis parentibus, si aliunde alimenta non haberet? Resp. in tali casu, non tantum alimenta, sed cætera quoque liberorum onera teneri patrem præstare, definitum esse in L. 5. §. si vel Parens. ff. de liberis agnoscend. ubi gloss. V. Cetera, per hæc intelligit vestimenta, habitationem, pro se, pro suis liberis, & Uxore. Nam ex hac causa exheredari non potest; ergo nec alimentis privari,

intellige necessariis, ut not. Sanchez. cit. n. 19.

Si quæras, quando censeatur quis accipere conjugem, indignum suo matrimonio? Communis doctrina est, quando talem accipere fieri nequit sine dedecore talis familiæ, juxta mores talis Provinciæ, vel Civitatis. L. si adulterium cum incestu. §. stuprum. ff. ad Legem Juliam de adulteriis; ibi: contumaciâ juris, & sanguinis contumeliâ. Cæterum Coniunx matrimonio indignus dicitur. 1. ex bonis animi, si sit malis moribus, ut mulier, quæ est meretrix; vel Vir, qui est meretricarius, vel Leno, L. sed ea. ff. de spons. ibi; indignum moribus, & turpem sponsum, & L. Nuptia C. de Nuptiis; ibi: etsi pares sint genere, & moribus. 2. ex bonis fortune, ut si sit notabiliter pauperior, nisi defectus ejusmodi mediorem aliunde compensetur, v. g. Nobilitate, idoneitate ad licitè lucrosa munia &c. 3. quando inter eos matrimonium consistere non potest; v. g. propter aliquod impedimentum, nisi in eo sit dispensatum. Nuptiæ enim debent esse convenientes de facto, & de jure; juxta gloss. L. si rogatus. §. matrimonii. ff. de manumiss. vindi. V. matrimonii, de quo amplius videri potest Peireyra in Elucid. n. 1987. ubi ait, etiam dici indignam personam mechanicam respectu nobilis; famulum respectu Dominæ; & universim, eas nuptias indignas, quæ non possunt celebrari sine aliquo dedecore, seu infamia alterius contrahentis.

Quæstio. 3. est, an valeant matrimonia, ad quæ subditi quandoque metu pœnæ, Carcerum, vel persecutionum, à suis Dominis, & Magistratibus coguntur? ante resolutionem supponendum, casum procedere de metu gravi. Nam levis non obstat ex dictis à 398. Deinde si metus injustè, ac directè ad finè talis matrimonii, de cujus valore quaeritur, sit incussus; quibus notatis dicendum, ejusmodi matrimonia utroque jure invalida esse. Ex dict. à n. 407. Et ideo in CC. Trid. Sess. 24. de Reform. matr. c. 9. Domini temporales, ac Magistratus, qui Viros ac mulieres sub eorum Jurisdictione degentes, maximè divites, vel spem magnæ hæreditatis habentes, vel quoscunque alios, minis, & pœnis directè vel indirectè cogunt, cum iis matrimonium contrahere, quos ipsi Domini, vel

vel Magistratus præscripserunt, ipso facto excommunicantur; ubi Barbof. *ibid.* n. 8. ad verbum *indirectè*, ait: quod *indirectè* alterum cogat, renuens illi debitum solvere, nisi tale matrimonium ineat; id, quod à fortiori procedit, si, nisi matrimonium ineant, quod ipsi volunt, eis hæreditatem paternam negent, fundos auferant, carceribus mancipent &c.

105. Ethoc, quod statuit Tridentinum cit. locum obtinet, quoties ejusmodi Magistratus, vel Domini seculares, per leges suas territoriales circa subditos suos ordinant in eorum matrimonii ea, quæ vel matrimonii valori, vel requisitæ libertati nocent. Nam huic cavendo tam per sacros Canones, quàm per hoc decretum Concilium specialiter providere voluit, & leges contrarias abrogavit; ne scilicet validitati, ac libertati matrimonii per eas præjudicetur; ut notat Joh. Bapt. de Luca l. 14. in annotationibus ad s. CC. *Trid. discursu.* 26. n. 36. ubi statim subjungit, *præjudicari per ea, que inducunt speciem pœnæ, ac privationis ejus, quod aliàs de jure certè competit.*

106. Ex hoc sequitur: omnes leges juris civilis, quæ transgredientibus statuunt aliquod *per modum pœnæ, vel privationis ejus, quod aliàs de jure certè competit; jure Canonico esse abrogatas in eo, quo præcipiunt, vel prohibent aliquid circa matrimonium, directè, vel indirectè concernens valorem, vel minuens libertatem;* quæ est communis interpretatio illius decreti. Cum enim Domini temporales, & secularis Magistratus condens ejusmodi legem, vel dicto modo, minis, & pœnis directè, vel indirectè cogens subditos ad matrimonia, quæ ipsi Domini voluerint, ipso facto excommunicantur, ut dictum est, iustæ esse non possunt; & cum grave peccatum foveant, in eo meritò ab Ecclesia reprobata sunt, cui omnes Christiani in his, quæ ad animæ salutem pertinent, subiecti sunt. V. dicenda infra, ubi plura de hoc particularia.

107. Quæstio est de matrimonio coacto per Raptum mulieris; pro resolut. *supp.* 1. jure antiquo matrimonium inter Raptorem & Raptam fuisse quidem illicitum, non tamen invalidum. *Illicitum*, quia Raptori statutum fuit anathema, & plures aliæ pœnæ, ut liquet. 1. ex c. *Eos, qui, 36.*

Tom. IV.

q. 2. *ibi, eos, qui rapiunt mulieres sub nomine simul habitandi, aut cooperantes, aut conniventes raptoribus, decrevit sancta Synodus, ut si quidem Clerici sunt, decidant proprio gradu: si verò laici, anathematizentur.* c. de puellis, ead. c. & q. *ibi: de puellis raptis, necdum desponsatis* in Chalcedonensi Concilio statutum est, *eos, qui rapiunt puellas sub nomine simul habitandi, cooperantes, & conniventes raptoribus decrevit sancta Synodus, ut si quidem Clerici sunt, decidant proprio gradu: si verò laici, anathematizentur;* quibus verbis datur intelligi, qualiter hujus mali auctores damnandi sint: quando participes consilii, & conniventes tanto anathemate feriuntur, ut juxta Canonicam auctoritatem ad conjugia legitima raptas sibi jure vindicare nullatenus possint, c. *si autem, ead.* *ibi: si autem necdum eas, quas rapuerant, cum voluntate parentum sub desponsionis, vel dotalitii nomine in Conjugium duxerunt, quando in omnium aures hæc fuerit constitutio promulgata, ab eorum conjunctione separentur, & publicæ pœnitentiæ subigantur, raptæ autem parentibus legaliter restituantur.* Peractâ verò pœnitentiâ publicâ, si ætas incontinentiæ egerit, legitimo & utriusque partis placito conjugio socientur. Nam in his regulam non constituimus, sed (ut verbis magni Leonis utamur) quid sit tolerabilius, æstimamus. Quod, si unus ex conjugatis obierit, & is, qui pœnitentiâ publicam egerit, superstes extiterit, iterare conjugium non præsumat, nisi Episcopus aliquam forte præviderit concedere indulgentiam, ut graviolem possit amovere offensam. Quod etiam constat ex jure civili, ubi Jovianus Imperator (ut refertur c. *si quis 3. ead. c. & q.*) sic loquitur: *si quis non dicam rapere, sed attentare tantummodo matrimonii jungendæ causâ sacratissimas Virgines ausus fuerit, capitali pœnâ feriatur.*

Non tamen invalidum; quia nullus textus ejusmodi matrimoniû irritans in jure antiquo reperitur; imò ut notavim⁹ ex c. *autem*, de quo supra, post pœnitentiâ raptori, vel raptæ licitè conjugia conceduntur; & quamvis in c. *placuit, cit.* 26. q. 2. dicatur *placuit, ut hi, qui rapiunt feminas, vel surantur, aut seducunt, eas nullatenus habeant uxores;* quamvis eis postmodum conveniatur;

R 2

aug

aut eas dotaverint, vel nuptialiter cum consensu parentum suorum acceperint. Ea tamen verba accipienda sunt; ut idem sit, ac nullatenus habeant, tanquam *legitimas*, juxta dicta n. 139. & tanquam Uxores juxta n. 141. Unde D. Ambrosius in *Apologia David*, c. 8. relatus in c. *Denique ead. c. & q. denique*, inquit, *Spuella pater illius, que vim concubitus nulli desponsata pertulerit, quinquaginta drachmas argenteas accipiet: ipsa autem in conjugio permanebit.*

509. Sed jure novo secus dicendum est. Nam de matrimonio inter Raptorem & Raptam sic statuit Tridentinum *Seff. 24. de Reform. matr. c. 6. decernit sancta synodus, inter raptorem, & raptam, quamdiu ipsa in potestate raptoris manserit, nullum posse consistere matrimonium. Quod si rapta à raptore separata, & in loco tuto, & libero constituta, illum in Virum habere consenserit, eam raptor in Uxorem habeat; & nihilominus raptor ipse, ac omnes illi consilium, auxilium, & favorem præbentes, sint ipso jure excommunicati, ac perpetuo infames, omniumque dignitatum incapaces; & si Clerici fuerint, de proprio gradu decendant. Teneatur prætere raptor, mulierem raptam, sive eam Uxorem duxerit, sive non duxerit, decenter arbitrio judicis dotare.* Ex quo sequitur, raptum in quem cadunt qualitates in hoc decreto contentæ, esse novum impedimentum dirimens matrimonium contrahendum inter raptorem, & raptam, ut sua nimirum libertas debita stet matrimonio propter infelices cæteroquin exitus in matrimoniis coactis: Sic Pyrrhus Corradus *cit. l. 7. c. 1. n. 2.* licet olim, ut dictum est, non obstaret, quò minus raptor & rapta validè contraherent etiam in casu, quo rapta in raptoris potestate manebat, si hoc non obstante liberè consensit, ut constat ex c. *Tria, cum seq. 36. q. 2. c. cum causam. 6. & c. Accedens. 7. de Raptoribus*, quod verum est, licet prius dissenserit, ut ponit ibid: textus; ita Lessius *de Just. l. 4. c. 6. d. 9. n. 68. & c.*

510. Circa præsens decretum Tridentinè plura moventur dubia; primò, an, ut incurratur hoc impedimentum, sufficiat raptus etiam non causà matrimonii, sed libidinis, v. g. præcisè, vel ex alio fine? Pro affirmativa citantur à Barbofa in *citatum locum Trid. n. 2.* Emmanuel Sà in *Apbo-*

rismis, V. matrimonium, n. 9. Bonacina, & alii; existimantes, non solum illum esse raptorem, qui abduxit feminam causà contrahendi, sed etiam, qui abduxit tantum causà explendæ libidinis; & consequenter subjacere pœnis constitutis in hoc decreto. Sed negandum est, ac dicendum, non incurri, nisi talis raptus factus sit, causà contrahendi matrimonii; ita Thomas Sanchez. *l. 7. matr. D. 13. n. 4.* Pyrrhus Corradus in *praxi dispens. Apostolic. l. 7. c. 6. n. 49.* & alii communiter; quia Tridentinum hoc impedimento, & reliquis pœnis tantum intendit punire eum, qui per raptum lædit libertatem ad matrimonium; ut sic puniendo impediatur eam læsionem; qui autem feminam rapuit non ad contrahendum matrimonium, non violavit libertatem ad illud, neque ad illud coegit.

Ad hoc autem videtur sufficere, quòd mulier, causà libidinis in principio rapta, deinde à raptore vi detineatur causà matrimonii. Nam ista detentio ex hoc fine, in quantum continet abduktionem, est raptus causà matrimonii. Sic Vincentius de Justis *l. 4. dispensat. matrimon. c. 6.* Quod confirmari potest ex eo, quia literæ dispensationis in impedimentis matrimonii, quæ committuntur Ordinariis, teste de Justis *cit. n. 47.* communiter addunt clausulam: *dummodo mulier rapta non fuerit*, cum additione verborum: *ad hoc*; nimirum *ad finem contrahendi cum ea matrimonii.* Et hæc clausula, ex praxi Curie Rom. si forsitan omissa foret, semper subintelligitur; ita Sanchez. *l. 8. hic D. 25. n. 19.* & Corradus *cit. l. 8. c. 6. n. 54.*

Accedit, quòd juxta *cit. Vincent. de Justis n. 62.* committatur quoque raptus, sub dispositione Concilii contentus, si Vir, Uxorem ex matrimonio solum rato, raperet invitam, ex fine consummandi matrimonium intra primum bimestre; quò mulier licitè recusat consummationem, ut deliberare possit de statu religionis amplectendo. Est enim ademptio libertatis requisitæ, ut firmum, ac insolubile simpliciter evadat matrimonium.

Dubitatur. 2. quid hic intelligatur per *mulieris raptum*, ut inducat impedimentum dirimens matrimonium inter raptorem & raptam? Resp. requiri primò, quòd mulier *vi de loco in alium, moraliter d-*

versum, abducatur. Quare non sufficit, si ex una camera in aliam abripiatur, ut not. Haunoldus tom. 6. de Jure, & Just. tr. 2. c. 2. n. 541. si autem vis absit, non erit raptus, sed fuga voluntaria mulieris. Sic Navarrus. l. 5. *Consl. de Raptor. n. 1.*

§14. Secundò, quòd mulier invita, & contra suam voluntatem abducatur. Quamvis enim jure civili pro raptu habeatur abductio mulieris etiam volentis, si causa libidinis, vel invitis parentibus fiat L. Raptores. 84. c. de Episc. & Cleric. & L. Unica, Vers. Maximè. & Vers. Oportet etenim. c. de Raptu Virg. imò etiam si fiat conjugii causa, cit. L. unica, §. oportet, ut not. Zoësius de Raptorib. à n. 1. jure tamen Canonico pro raptu (prout hic dirimit matrimonium) non habetur, quando aliqua volens abducitur. Qui enim habet mulieris assensum, raptor dici non potest (intellige) ad præsentem casum c. Penult. de Raptorib. Quod verum est, licet abducatur invitis parentibus. Nam licet aliqui velint, comitti raptum (quem præfata dispositio Tridentini comprehendat) quando puella etiam consentiens sub parentum potestate constituta, ex eorum domo, ipsi nescientibus, vel invitis abducitur, ut vult Zerola in Praxi Episc. p. 2. V. Raptus. §. 1. & alii: probabilior tamen est negativa; quia ignorantia, vel dissensus parentum non obstat libertati matrimonii, cui præcipue in hoc casu consultum voluit Concilium; ita Sanchez. l. 7. hic D. 13. n. 13. Lessius, Reginald. & Conink apud Barbof. in c. 6. de Raptorib. n. 3. Ex hoc sequitur, quòd, cum quis rapit suam propriam Sponsam, non committatur raptus sub dicta dispositione Trid. comprehensus, ut not. Barbof. cit. n. 4. ex Sanchez. cit. n. 15. Rebello, de Obligat. Justit. P. 2. l. 3. q. 12. n. 5. & aliis, nisi tamen Sponsa justam causam haberet à Sponsalibus recedendi, & ab hoc invita raperetur; sic de Justis cit. n. 53.

§15. Tertio, quòd raptus fiat causà matrimonii ineundi, ut jam dictum est; ubi tamen nota, non dici raptum, si mulier consentiens abductioni, invita deinde opprimeretur à Raptore; secus, si vi abducta, volens sub hoc condescenderet in copulam. Nam in his spectatur initium; ac abductio in primo casu, fuit consen-

tientis; in secundo, invitæ. Sic Filiucius tom. 1. tr. 10. p. 2. c. 8. n. 258.

Præter hæc not. Raptum hodierno jure Trid. dirimere matrimonium inter Raptorem, & raptam, licet illa liberè consentiat, dum adhuc est in potestate Raptoris; non autem, si consentiat extra illam constituta in loco tuto, & securo ab ejus vi, & Coactione. Ex quo sequitur esse impedimentum solum temporale, nimirum pro eo solum tempore, quo est sub potestate Raptoris, ut patet ex cit. Verbis Trid. supra; & dicemus infra.

Et ideo dicto decreto Tridentini matrimonium irritatur solum inter raptorem, & raptam, quamdiu rapta sub potestate Raptoris existit, licet jam liberè & volens cum illo sit, imò etiam in matrimonium liberè consentiat; quia per hoc nondum fit, quòd sit extra Raptoris potestatem; quod tamen Tridentinum exigit, ut validè contrahant. ibi: à Raptore separata, & in loco tuto constituta.

Not. 2. per raptum non dirimitur matrimonium, nisi inter Raptorem, & raptam. Cum enim hæc dispositio Trident. restringat naturalem horum libertatem, & antiquos Canones; ultra id, quod expressum est, extendi non debet. Hinc Mandatarius, qui alterius mandato mulierem rapit causà matrimonii cum mandante ineundi, non incurrit hoc impedimentum, & (si nulla subsit alia causa) validè init matrimonium cum rapta. Sic Corradus cit. l. 7. c. 6. n. 51.

Not. 3. per raptum mulieris dirimitur matrimonium, qualiscunq; sit mulier, sive Virgo sit, sive corrupta, sive honesta, sive meretrix; quia mens Concilii est, punire raptum non qualemcunq; sed raptum femine causà matrimonii, saltem de facto, esto non de jure contrahendi. Hinc decretum, loquens de raptu, generaliter intelligendum est de raptu cujuscunq; mulieris ad effectum matrimonii, saltem de facto contrahendi; sic Vincentius de Justis. l. 2. de dispens. matr. c. 18. n. 40. ex Sanchez. l. 7. hic D. 13. n. 14. Quare non est audiendus Nicolaus Beckmannus in lib. suo, de doctrinâ Juris. V. Raptus, dicens: si meretrix vi fuerit abducta, non dici, raptum committi de Jure Canonico; quia non est persona honesta. Nam jus Canonicum in hoc impedimento non atten-

dit qualitatem personæ, sed libertatem matrimonii, quæ etiam deficere potest, licet persona sit inhonestæ.

§20. Not. 4. cùm puella, nolens consentire in matrimonium, fraude inducitur ad aliquem locum (aliàs non itura) ibique vi detinetur causâ extorquendi matrimonium, committi raptum sub dispositione Concilii comprehensum. Nam per *Raptorem* hic intelligitur non is tantum, qui physicè rapit, sed etiam, cujus nomine, petitione, vel mandato raptus fit; ita Pirhing *de Raptoribus* n. 23. aliunde, ut ponit casus, vis intercedit; Ergo.

§21. Not. 5. probabiliter dici, etiam eo casu talem raptum committi, si mulier robusta, vel autoritate pollens, causâ matrimonii rapiat Virum invitum, v. g. adolescentem timidum. Quia licet hoc decretum, ut dictum est supra, sit odiosum; imò & pœnale, & solum loquens de *Raptore*, non *Raptrice*; adeoque non debeat extendi ultra expressa, ut vult *Basiliius Pont.* l. 7. c. 69. & alii: hæc tamen locum non habent, quando ratio legis, prout acceptata à legislatore, porrigitur etiam ad non expressum; in dato autem casu ratio legis prout acceptatæ à legislatore, est *libertas matrimonii*, quæ æque patitur, si femina Virum, quam si Vir feminam vi rapiat, causâ matrimonii; eùm expressio, quæ in Canone fit de *Raptore*, non respiciat sexum, sed vim, quæ fit rapiendo etiam renitentem ad matrimonium.

§22. Et quamvis Sanchez. l. 7. D. 13. n. 16. sentiat tanquam probabilius, non esse locum decreto Tridentini, ubi femina rapit Virum; nihilominus in eod. n. 16. etiam *probabile dicit oppositum*. Verba illius in cit. n. 16. prope finem hæc sunt: *at retentâ opinionem probabili (quam disp. præced. n. 24. retuli, nempe pœnis decretis in Virum feminæ raptorem, subdi feminam Viri raptricem) dicendum erit idem in decreto Tridentini*: atqui opinionem, quæ docet pœnis decretis in raptorem, etiam subdi raptricem, *Disput. præced. nempe 12. n. 24.* Sanchez vocat *valde probabilem*; ergo juxta eundem dicendum erit idem in decreto Tridentini, nempe illi locum esse, si femina Virum rapiat nolentem, ut secum ineat matrimonium; & absolute af-

firmat Vincentius de Justis *de dispensat. matr.* l. 2. c. 18. à n. 75. Haunoldus tom. 6. *de Jure, & Just. tr.* 2. à n. 549. §. mibi.

Not. 6. hoc impedimentum in illis solum locis procedere, in quibus Concilium Trid. receptum est; in aliis verò servari, quod jure antiquo statutum est, c. *fin.* de Raptorib. de pœnis verò, quas Concilium statuit in Raptore mulierum, causâ matrimonii, tractari solet l. 5. tit. 17. De Sponsalibus autem inter Raptorem, & raptam, dum hæc est in potestate Raptoris idem, quod de matrimonio sentit factis communis; sed rationes, ex quibus affirmant, eorum opinionem non reddunt certam moraliter; minus improbabilem, oppositam, ut diximus à n. 128.

Not. 7. si petitur dispensatio in aliis impedimentis matrimonii, simul debere fieri mentionem *Raptus*, si intervenerit, & ex hoc impedimentum nascens duret; sic Vincent. de Justis cit. l. 2. c. 18. à n. 33. aliàs enim dispensatio subreptitia redditur, cùm ipse raptus præstet impedimentum dirimens. Ulde si delegatus oratricem repererit raptam, non poterit exequi literas dispensationis alterius impedimenti; sed opus est noviter supplicare Pontifici, de quo V. Corradus cit. in *prax. dispens. Apostol.* l. 7. c. 6. à n. 55.

ARTICULUS V.

De matrimonio Reconciato.

Cùm non raro contingat, matrimonium nulliter celebrari, consequenter indigere reconciliatione, seu revalidatione, priorem nullitatem auferendo, nullitas autem illa variis modis contingat, defectu veri consensûs, ut cùm unus, vel ambo fictè contrahunt; vel consensu per metum injustè extorto; vel conditione mentaliter appositâ, nec impletâ; vel occulto impedimento; aut defectu præsentie Parochi, & testium: quæstio est, quomodo ejusmodi matrimonia de facto, non jure contracta, licitè, ac validè reconcilientur? Ut valida evadant, certum est, causam nullitatis auferendam esse; quia tamen circa hoc ipsum variæ dubitationes occurrunt, in sequentibus resoluendæ veniunt.